

Natuurkunstpark 2025 GEWORTELD

Kunstenaars Flevoland - www.flevokunst.nl

Inhoud

Colofon

Blz. 4/5	Openingswoord	Natuurkunstpark 2024 werd ondersteund door de gemeente Lelystad. Het thema was 'Geworteld'.
Blz. 6/7	Rob van den Broek	We hebben een combinatie gemaakt van ruimtelijke werken en vier zondagen met community-workshops.
Blz. 8/9	Linde Gadellaa	In totaal hebben achttien verschillende kunstenaars aan deze editie van Natuurkunstpark meegewerkt.
Blz. 10/11	Ninette Koning	De opening was op 13 juli. We hebben begin november de werken weer weggehaald.
Blz. 12/13	André Broens	Helaas was het werk van Michel Bongertman eerder al weg... gestolen.
Blz. 14/15	Sonja Rosing	We hebben op vier zondagen (27 juli en 3 en 10 en 17 augustus) aan bezoekers van Natuurpark Lelystad workshops gegeven:
Blz. 16/17	Marja Thijssen	Samen tekenen, schrijven, wortelsels beschilderen, wortelmannetjes snijden.
Blz. 18/19	Wendela de Vries	We hebben tien ansichtkaarten laten maken die gratis konden worden meegenomen.
Blz. 20/21	Sietse van der Wal	Organisatie:
Blz. 22/23	Ingrid Slaa	Michel Bongertman en Hein Walter
Blz. 24/25	Michel Bongertman	Vormgeving en teksten: Hein Walter
		Foto's: Hein Walter en Erna Koelman
Blz. 28/32	Workshops/opening	www.flevokunst.nl

Openingswoord

uitgesproken op zondag 13 juli door Hein Walter

Welkom bij deze 21ste editie van Natuur-kunstpark. Mijn naam is Hein Walter, ik organiseerde dit project vanuit Kunstenaars Flevoland, samen met Michel Bongertman. Ik heet u welkom, namens het bestuur van Kunstenaars Flevoland, namens Het Flevoland-landschap bij wie we hier te gast zijn, en ook namens de kunstenaars die op deze kunstroute een werk hebben gemaakt: Rob van den Broek, Linde Gadellaa, Ninette Koning, André Broens, Sonja Rosing, Marja Thijssen, Wendela de Vries, Sietse van der Wal, Ingrid Slaa, Michel Bongertman en Evelien Stor.

Vijf van hen maakten een autonoom kunstwerk op het thema 'Geworteld'.

Een van hen maakte een werk met een groep vrijwilligers van Natuurpark Lelystad en vijf maakten een ruimtelijk werk bij een geschreven portret. We zochten daarvoor mensen met verschillende culturele achtergronden. Normaal is het zo dat ik de teksten schrijf bij de kunstwerken. Bij deze vijf is het andersom: de tekst was er eerst. Deze vijf mensen zijn vandaag onze speciale gasten: Zahra, Mila, Nancy, Selcen en Corina.

De voorbereiding voor dit evenement verliep dit jaar anders. We kregen aanvankelijk de financiering niet rond. We hebben toen via crowdfunding geld gevraagd. En dat kregen we, dankzij velen van jullie. Dank daarvoor. Voordat ik verder ga, nog even een sprong naar straks. Aan het eind van de wandeling komen we weer hier. Dan worden we ontvangen door de kinderen van Michel met drankjes en zoutjes.

We wonen hier, in het Beloofde Land, Oostelijk Flevoland. Wie ons dit land beloofden? Wetenschappers waren het, bevlogen politici met visie die een wereld zagen onder water. Het begon met de zee, woest en golvend. Ze wisten met pompen en gemalen het water te scheiden van de aarde, Ze zagen dat het goed ging. Het werk duurde 1000 en 459 dagen, in regen en winter, zomer en stilte, beginnend in 1956 met de bouw van de omliggende dijken tot en met de oplevering van droog land in 1960. Het nieuwe land was vruchtbaar, geweldige modder tussen twee waterstromen, de Lage en de Hoge Vaart, net zo beloftevol als eens het kleigebied tussen de Eufraat en de Tigris. De scheppers van ons land zagen een horizon, een stip in de verte. Mensen uit heel de wereld zouden hier samenkomen om het land te vullen met hun waarden en culturen. Hier werd toekomst gezaaid. Vervolgens moesten we geduldig wachten. Eerst moesten we ons met laarzen en scheppen een weg banen door het riet en de greppels, toen banjerend door de uitgestrekte velden met koolzaad, zo zonovergoten goud en geel zoals geen mens dat ooit had gezien. En we zagen dat het goed was. Hier konden dromen werkelijkheid worden, hier konden mensen als broeders en zusters samenleven, mens en dier, cultuur en natuur in evenwicht. Dit was waarachtig het beloofde land. Hier

konden mensen uit alle windstreken wortels groeien. Ruimte genoeg op het land en en ook de geest was een open gebied waarin het onbekende met interesse welkom werd geheten. En ze kwamen! Uit Zeeland en Friesland kwamen ze, later uit Duitsland, Turkije en Marokko, uit het verre Oosten en het overzeese Westen, uit het koude Noorden en het hete Zuiden. Natuurlijk, Rome werd niet in één dag gebouwd, ook duurt het langer dan een dag om de hemel in Flevoland te maken, maar we zijn op weg, we staan aan de poorten van het paradijs. We staan klaar om te oogsten. In deze provincie vind je kroegen en moskeeën, hier zien we boeren en boerka's, dassen in kantoren, vossen in de straten, dansen mensen hand in hand op Ketikoti, hier vierten we vijf mei en Suikerfeest, hier heten kinderen Kevin en Mohammed, Aisha en Susan. Gemengde huwelijken zijn hier heel normaal. Natuurlijk, het gaat niet zomaar, schade en schande horen erbij, je moet nu eenmaal ook zijpaden onderzoeken, domme dingen doen, keuzes maken die bij nader inzien verkeerd blijken, maar zolang we bevlogen blijven, zolang we in de visie van de vroege wetenschappers blijven geloven, zolang we vandaag de politici herinneren aan de droom van gister, zolang we blijven beloven dat iedereen hier gelukkig mag worden, dan blijft deze grond vruchtbaar dan blijft onze samenleving sterk. Ik ben hier niet geboren. Net zoals velen hier

niet zijn geboren. Flevoland begon als water, daar woonden de vissen. Toen was er leegte en woonden er grassen. Ik kwam via Leiden en Amsterdam naar dit beloofde land. Een ander kwam uit Pakistan via Berlijn, de derde via Paramaribo en Rotterdam. En allemaal hebben we ook wortels op andere plekken. Dan kan, dat kan haast niet anders, zo is het leven. Er is hier vermoedelijk niemand die nog nooit is verhuisd. Er is hier vermoedelijk niemand die nog nooit is verkast en die elders met anderen opnieuw is begonnen. Het leven is loslaten en opbouwen, vallen en opstaan, het leven is voortdurend nieuwe wortels maken. Onze identiteit heeft vele kleuren. Daarin schuilt onze schoonheid. Intussen is hier al een generatie die wel in deze vruchtbare provincie is geboren. Laten we trots zijn op die mensen, wit en zwart, groot en klein, Laten we ze koesteren en omarmen. Laten we elkaar leren kennen en vragen stellen, laten we naar elkaar luisteren en vertrouwen. Hoe zien wij dit paradijs? Hoe zien wij onze toekomst? Wij gaan verder met wat eerder is begonnen. Er zijn mensen die hier gelukkig zijn, die hier helemaal thuis zijn, die vertrouwen hebben, kansen zien. Er zullen hier vast ook ontwortelden zijn, ongewortelden, mensen die zich niet gekend voelen. Besef dat de verantwoordelijkheid voor het geheel, in handen ligt van ons allemaal. We mogen niemand vergeten. Het paradijs is voor ons allen. We moeten samen wandelen. Echt. Figuurlijk. En letterlijk, laten we wandelen.

Horen, zien, zwijgen

Horen, zien en zwijgen – vroeger
een spreekwoord over deugd: praat niet

over missers van een ander,
maar vandaag is het onmacht,

verlamming of zelfs lafheid.
We weten heus wel wat er mis gaat

in de wereld, zoveel onrecht en misdaad;
we horen, zien alles en onze harten

bloeden, maar we zwijgen.
Aan tafel kakelen we als toeters,

kippen zonder kop in eigen bubbel,
maar de daad bij het woord voegen

doen we niet – we blijven in de kudde.
We zijn geworteld in de massa.

Rob van den Broek, i.s.m. met vrijwilligers van Het Flevo-landschap

Foto: Erna Koelman

Zahra

Abu, je woont in mij,
je liefde en leven ademen

door mijn doen en laten, je bloed
stroomt door mijn slaap,

ik koester je met hart en geest, ik voel
je trots, je statigheid, ik hoor je stem;

en ook doorleef ik al je worstelingen,
de wonden die geen licht verdroegen.

De dood bevrijdt, je weet het.
Niet alleen jezelf, maar ook mij.

Ook ik kwam los van plicht en last
en kreeg een nieuwe kans.

Ik ben nu dichterbij de bron dan ooit.
Mijn identiteit is me nu heilig.

Nog steeds vormen vertrouwen, geduld
en dankbaarheid de zuilen waarop ik leef

maar bestaansrecht ontleen ik niet
aan andermans ogen, dat heb ik zelf.

Mijn ziel fluisterde me al lang
dat ik mijn huwelijk moest breken,

dat de Pakistaanse familie eer
te zwaar was voor mijn lijf,

dat de rol van pronkstuk me kapot maakte.
Ik werd er ziek van, bijna kreupel,

maar ik kon niet voor mezelf kiezen,
ik kon je niet beschamen.

Nu ben ik vrij – ik lach en praat
vanuit mijn diepste wil, mijn ziel

vertelt me wat ik zeg en voel.
En het is goed zoals ik ben: dochter,

zus, moeder, engel van God,
Hollandse diender, hoeder

van de Pakistaanse waarden,
drager van twee wortels, verzorger

van twee graven, ik ben curry en stampot,
ik kan vrijuit op Suikerfeest gourmetten

en ik ben slim, lees poëzie en schrijf,
ik sta rechtop en ben geliefd.

Jouw leven is geworteld in mijn toekomst.
Dus wees gerust, Ik heb geen vrees.

Beeld: Linde Gadellaa - Titel: *Papa, waar houdt wij op en begin ik?* - Tekst: Hein Walter

Geworteld tapijt

Het water in deze grond
stroomt geruisloos

via mijn voeten
door naar mijn hart.

Ik groei vanuit de bodem,
adem de zuurstof van het land.

Ik spreek de taal van hen
die mij willen verstaan.

Ninette Koning

Mila

Ik ben een trotse vrouw, en dankbaar –
gelovend dat ik nooit alleen ben.

Altijd weet ik me geholpen. Door Jehovah
en door de mensen die Hij op mijn pad stuurt.

Ik voel me een cocktail: de basis Curaçao,
een sausje Amerika

en een flinke plens Holland erbij,
dat maakte mij. Overal heb ik vrienden.

De wereld is ons plekje,
ons winkeltje, ons moestuintje.

Ik kijk de mensen in de ogen en zie snel
of ze oprecht zijn. Er zijn zoveel goede mensen.

Waar ik kan, help ik en wie kan,
die helpt mij.

Ik vertrouw, vraag, ik regel
en neem beslissingen.

Het leven maakte me weerbaar.
Op mijn zevende werd ik wees –

door tantes grootgebracht – carrière
gemaakt in de New Yorkse beveiliging

met klanten in de hoogste kringen –
rond mijn dertigste

werd ik geroepen om moeder te worden.
Ik vond een man en twee wonderen van kinderen

werden me gegeven: vijftig stappen rechts
woont mijn zoon, honderd-een stappen links

woont mijn dochter. Ik tel mijn zegeningen.
En al hadden we onze gebreken,

wat Jehovah bijeenbrengt, verbreek je niet:
ik huilde en schreeuwde een maand lang toen ik

weduwe was geworden, een ademdeug geleden.
Ik mis hem zeker, maar in beginsel ben ik gelukkig.

Het Gewortelde Hert

Zacht als het hart
naam die je kent

weet wie je bent
stil als het hert

Liefde, geen angst
adem en wees

diep in jezelf thuis
in onbegrensd bewustzijn

Sonja Rosing

Een huis geworteld in Flevogron

Geef me een huis, een deurmat
met welkom, opdat ook ik

het thuisgevoel van dit land ervaar.
Laat me slapen in een kamer, in een bed,

opdat ik kan delen in de welvaart,
opdat ik de rust en zwaartekracht

van deze Flevolandse bijzonder
vruchtbare kleigrond voel.

Geef me een keuken, een fornuis
en ik vul de ruimte met geuren

van de wereld, geef me een tafel
met stoelen en kom bij me eten.

Nancy

Ik ben een groenhart,
Handroanthus serratifolius,

een Surinaamse boom gepoot
in Nederlandse grond.

Ik werd verplaatst. Mijn wortels groeiden in de klei
en dronken het water van de Rijn.

Wit en zwart ben ik – mijn haar inmiddels grijs –
maar mijn hart heet alle kleuren welkom.

Ik bracht grote bloemen voort, tropische vruchten
en de wind van mijn voorouders waait nog in de top,

maar het vlakke polderland is nu mijn huis.
Hier woont mijn ziel, hier ben ik thuis.

Wel ben ik vaak gesnoeid. Van school gehaald,
onthemd, een koffertje met niks, gevlogen

naar een land met zwarte aarde. Een jaar proberen
en weer terug. Het was vader moeder niet gelukt.

Bor de Wolf, wat plastic poppetjes
staan in de kast,

ze herinneren me eraan
hoe het toen was.

En toen opeens, een ziekte.
Mijn borst verschroeid,

het zieke DNA van vaderskant eraf gebrand
om kanker weg te halen. Nu ben ik schoon.

De chemo brak veel af, maar ik kom weer op.
Ik ben de zon.

Suriname vind je terug in mijn drie kinderen.
Eten, muziek en dans –

een is kok, de tweede componist,
de derde danst zich gelukkig door het leven.

En ik beweeg, ik lach,
trots op alles wat ik maakte,

op school, de lessen, vriendschap,
mijn sterke geest.

Ik ben nu halverwege.
Ik blijf nog wel even.

Beeld: Wendela de Vries - Tekst: Hein Walter - Foto: Erna Koelman

S.G.

1,80 meter lang, want als hij kleiner is,
dan kan hij me niet beschermen.

Een baard graag, ik hou niet van een kale man.
Dik liever niet, speels en hij moet net als ik

voor nieuwe dingen open staan. Het zal
een harde werker zijn, geen discotype,

een beetje stoer. En echte mannen
kunnen huilen; als het maar oprecht is.

Bazig en stevig, want ik zal hoe dan ook
de grenzen opzoeken. Als hij slap is,

dan ben ik hem de baas en is het klaar.
Ook als hij vreemdgaat of me slaat, is het voorbij.

Dat was eerder anders. Van die jongen
heb ik geleerd en nooit meer – 8 maart 2019;

dat was de laatste keer dat ik hem zag.
Hij belandde in de bak, voor stalking en dreiging,

voor de bont en blauwe plekken rond mijn ogen.
Hij voedde mijn depressie.

Mijn familie heeft me gered.
Hij maakte dat ik school liet schieten

en vriendinnen verloor,
hij dwong me tot kiezen voor hem.

Narcisme en borderline, ik herken het nu meteen.
In de eerste jaren schrok ik nog van witte auto's,

maar nu ben ik weer vrolijk.
Een beetje OCD, dat wel.

Mijn moeder weet nu alles.
Ik maakte school af, werd verpleegkundige,

mijn zus achterna. Ik zie weer toekomst.
Liefst specialiseer ik me in obstetrie.

En 's avonds, moe, op de bank
lekker niks; veilig. Hij moet wel om mijn hand

naar mijn vader, en ik wil een ring met een klein
diamantje. En natuurlijk kinderen,

twee, als ik het mag
zeggen eerst een jongen, dan een meisje.

Turks oké, maar hoeft niet, blond kan ook,
liefst moslim.

Niet smakken, niet hard ademen en opgevoed.
Hij moet eigenlijk mij zijn, maar dan mannelijk.

Houvast

Nog zit ik vast
op de plek
waar ik was

Eens kom ik los
van de grond
waar ik werd

Ingrid Slaa

Het wortelmannetje gaat op reis

Toen hij acht was,
zag hij een boom,
geworteld aan de grond,
gebonden aan een plek.

Hij voelde een rust,
hij keek naar de pracht,
't was mooi wat hij zag,
besloot dat hij bleef.

Hij zaagde wat hout,
maakte een steun
voor zijn hoofd
en bewaakte de stam.

Het loof groeide vanzelf,
de wortels begraven,
paddenstoelenpraatjes,
schimmels beste vrienden.

Het wortelmannetje
had maar weinig te doen.
Hij keek naar omhoog
en zag daar raven vliegen.

Dat was de dag
dat hij ging reizen,
zweven in gedachten
naar verre gebieden.

Hij bleef waar hij was
en zo werd hij oud
geworteld en bevrijd,
blijvend op reis.

Michel Bongertman - Foto: Erna Koelman

Corina

Ik woon in Emmeloord,
hier staat het huis waar ik

met man en kinderen woon,
maar mijn hart ligt op Urk,

daar ben ik thuis, daar loop ik
door de straten van mijn jeugd,

naar de kerk waar ik ben gedoopt, daar
zijn mijn moeder en mijn vader, visserman.

Mijn man heeft zijn roots in Ghana.
Ik ontmoette hem na mijn zusterstage.

Ik heb mijn wortels niet verloochend,
ik kreeg die van hem er gewoon bij.

We leerden elkaar echt kennen tijdens
eindeloze telefoongesprekken.

De bruggen van visa, taal en
inburgeringscursussen zijn we over,

nu zijn we samen en vinden onze weg.
Ik ben rustig en nuchter, vol vertrouwen.

Was ik eerst alleen mezelf, nu snap ik goed
hoe gedachteloos comfortabel het witte leven is:

geen blad voor de mond en zeggen wat je wil –
ik denk nu soms meer na voordat ik deel.

Ik kijk met twee paar ogen en mijn horizon
is breder dan de Nederlandse einder.

Ik zal niet meteen de barricade opgaan
voor gelijke posities, maar voel wel beter mee

als iemand culturele rituelen volgt,
niet meegaat met de zwart geschminkte Pieten

en meer van dat soort vastgeroest gebruik.
Dat moet langzaam aan verdwijnen.

Workshops

Workshop 1 - Wortelmannetjes

Wat kan je snijden uit een winterwortel?

Workshop 2 - Teken in een dummy

Teken een bladzijde in een boek.

Workshop 3 - Wortelstelsels beschilderen

Een wortelstelsel op een sokkel en verf...

Workshop 4 - Samen tekenen

Een groot tekenvel en tekenmateriaal. Go!

Workshop 5 - Kleine houtobjecten

Een tak op een sokkeltje, je eigen kunstwerk!

Workshop 6 - Samen schrijven

Schrijf een bladzijde in het verhaal over her wortelmannetje

De zon scheen op zijn lichaam
 en dat gaf energie.
 Hij stond op en begon te lopen
 om de zijn omgeving te ontdekken.
 Hij zag groen en allerlei planten
 en struiken om hem heen die
 hij nog niet kende.
 Hij begon een beetje trilt te
 liggen en stak een teen in
 de grond op zoek naar voedsel.
 De rijke grond gaf hem
 mineralen en voeding. Hij begon
 gelijk een beetje te groeien.
 Hij trok zijn teen weer uit de
 grond want hij wilde niet
 vast blijven steken op deze
 plek. Er is nog zoveel te
 ontdekken in deze wereld.
 Er ontstond een verlangen om
 verder op verkenning te gaan
 maar hij was nog een beetje
 onverwond en begon eerst de
 nabije omgeving te verkennen.
 Hij zag gras, opkomende bloemen
 struiken en in de verte zag
 hij een groot oranje...

